

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGENDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

45/96

(Afgesloten 231200 JUL 1996)

Conclusie/voorzicht

Hoewel de voormalige Bosnisch-Servische president Karadzic al zijn politieke verantwoordelijkheden heeft opgegeven, zal hij naar verwachting grote invloed blijven houden op de Bosnisch-Servische politieke koers. De huidige situatie biedt voor alle betrokkenen voordelen.

Er blijft sprake van fundamentele onenigheid met betrekking tot de toekomst van de stad Brčko. De Serviërs zullen naar verwachting hun verdragings tactieken ten aanzien van de komende arbitrage voortzetten.

De Bosnische Serviërs zijn in hun verzet tegen samenwerking met de andere bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina zelfs bereid tot economische offers. De kans dat economische hulpverlening een stimulans zal zijn voor etnische integratie, is derhalve klein.

Bosnië-Herzegovina

De voorzitter van de Bosnisch-Servische regeringspartij SDS, Karadzic, heeft aangekondigd zijn voorzitterschap met onmiddellijke ingang op te geven en over te dragen aan minister van Buitenlandse Zaken Buha. Daarmee zou Karadzic al zijn politieke verantwoordelijkheden hebben opgegeven. Op Karadzic was de afgelopen dagen toenemende druk uitgeoefend om af te treden, omdat hij in verband met oorlogsmisdaden geen openbare functie mag uitoefenen in het na-oorlogse Bosnië-Herzegovina. Om zijn aftreden te bewerkstelligen, had de OVSE de afgelopen dagen gedreigd de SDS van de verkiezingen in september a.s. uit te sluiten. Bovendien was gezant Holbrooke van VS-president Clinton enkele malen naar Belgrado gereisd om ook op de Servische president Milosevic druk uit te oefenen teneinde het vertrek van Karadzic te bewerkstelligen. In dat verband werd zelfs gedreigd de sancties tegen Joegoslavië opnieuw in te stellen.

Zoals reeds eerder gemeld, is reeds geruime tijd sprake van wrijvingen tussen Karadzic en Milosevic. Het verzoek van Holbrooke steunde derhalve Milosevic in zijn doelstelling Karadzic ten val te brengen. Daarbij moet niet worden uitgesloten dat Milosevic als voorwaarde heeft gesteld dat Karadzic vooralsnog niet zal worden gearresteerd in verband met diens oorlogsmisdaden. Denkbaar is dat Milosevic deze opstelling heeft gekozen omdat een dergelijke arrestatie door de extreem-nationalistische Servische oppositie zou kunnen worden gezien als een nieuwe indicatie dat Milosevic niet langer trouw is aan de gezamenlijke Servische zaak. Bovendien moet Milosevic in dat geval vrezen dat Karadzic uitvoering zou geven aan eerdere dreigementen om voor het Internationale Tribunaal (ICTY) belastende verklaringen tegen Milosevic zelf af te leggen.

Met de huidige situatie kunnen alle betrokkenen vooralsnog tevreden zijn. De verkiezingen kunnen doorgang vinden met deelname van de SDS (zonder welke de waarde van de verkiezingen vrijwel nihil zou zijn geweest). Milosevic heeft bewerkstelligd dat zijn rivaal Karadzic een stapje terug heeft moeten doen zonder dat hij daarvoor direct verantwoordelijk kan worden gesteld en zonder dat openlijke beschuldigingen tegen hem kunnen worden geuit. Karadzic heeft weliswaar prestigeverlies geleden, maar zijn arrestatie lijkt vooralsnog minder waarschijnlijk. Bovendien wijst alles erop dat hij achter de schermen toch grote invloed zal behouden op de Bosnisch-Servische politieke leiding. Zo heeft het Bosnisch-Servische parlement onlangs nog besloten een Senaat in te stellen, die weliswaar pas na de verkiezingen haar werkzaamheden zal

[REDACTED]

beginnen, maar in de praktijk waarschijnlijk met medestanders van Karadzic zal worden bezet. Bovendien zijn vrijwel alle leden van de Bosnisch-Servische regering, met inbegrip van Buha, parlamentsvoorzitter Krajisnik (de SDS-kandidaat voor het Bosnische presidium) en waarnemend president Plavsic (de SDS-kandidate voor de volgende ambtstermijn als president van de RS), voorstander van eenzelfde politieke koers als onder Karadzic is gevolgd. Het is derhalve uiterst twijfelachtig of zijn terugtreden zal leiden tot een ingrijpende koerswijziging van de Bosnische Serviërs.

Een woordvoerder van de Hoge VN-vertegenwoordiger Bildt heeft verklaard dat de Bosnische Serviërs weigeren mee te werken aan een wederopbouwproject in de RS waarvoor de Wereldbank fondsen ter beschikking had gesteld. De reden daarvoor zou zijn dat de betreffende fondsen zijn gestort bij de Bosnische Centrale Bank in Sarajevo. Volgens de betreffende woordvoerder kwam het erop neer dat de Bosnische Serviërs in dit geval zichzelf sancties hebben opgelegd. Zoals bekend wijzen de Bosnische Serviërs samenwerking met de Bosnische centrale instellingen en met de andere "entiteit" in Bosnië-Herzegovina af, omdat dit afbreuk zou doen aan hun streven naar onafhankelijkheid van de RS. Uit bovengenoemde melding blijkt dat zij in dat kader zelfs tot economische offers bereid zijn. Daaruit kan worden opgemaakt dat de hoop dat internationale economische hulpverlening een stimulans kan zijn voor verdere (etnische) integratie, ijdel is.

De Bosnisch-Servische afgevaardigde van de Brcko arbitrage commissie, Popovic, heeft eerdere berichten omtrent zijn terugtrekking uit de commissie tegengesproken. Hij heeft de internationale gemeenschap om een kaart gevraagd waarin duidelijk wordt aangegeven welk gedeelte van de Posavina-corridor onderwerp van arbitrage is. Hij stelde verder dat zolang het onderwerp van de arbitrage niet duidelijk omlind is, de Bosnische Serviërs niet aan de arbitragetafel zouden plaatsnemen en dus ook niet behoeften instemmen met het derde lid van de arbitrage-commissie.

Popovic heeft onlangs een brief over de arbitrage gezonden aan Bildt. Daarin worden voorwaarden gesteld voor een eventuele Bosnisch-Servische participatie in de arbitrage-commissie en werd gezinspeeld op een volledige boycot van de commissie door de Bosnische Serviërs. Dat Popovic nu zo'n boycot tegenspreekt, wijst erop dat de Serviërs (nog) geen openlijke confrontatie met de internationale gemeenschap willen aangaan. De standpunten met betrekking tot de arbitrage lopen echter onverminderd uiteen. De Bosnische Serviërs zien het bezit van de stad Brcko als voorwaarde voor het behoud van de verbinding tussen het oostelijk en westelijk gedeelte van de RS. Om die reden hebben zij de mening verkondigd dat de stad Brcko ook geen onderwerp van discussie kan zijn. Binnen de arbitrage-commissie kan in hun visie hooguit over de breedte van de Posavina-corridor en de diepte van het achterland onderhandeld worden. Daarbij maken zij gebruik van het feit dat "Dayton" niet in detail omschrijft waarop de arbitrage betrekking moet hebben. Voor de Moslims is het bezit van de stad eveneens van essentieel belang, aangezien die hun een toegang tot de rivier de Sava biedt. Zij hopen daarmee hun geografisch isolement (althans gedeeltelijk) op te heffen. Het bezit van Brcko biedt hen bovendien economische voordelen. Als argument voeren zij hierbij aan dat de stad voor de oorlog een Moslim-meerderheid kende. Een compromis ligt niet in de lijn der verwachtingen.

De derde persoon in de arbitrage-commissie dient met instemming van de twee bevolkingsgroepen te worden benoemd, of anderszins door het Internationale Gerechtshof. De termijn waarbinnen hierover een consensus-beslissing had kunnen worden genomen, is inmiddels verstreken. Met zijn voorbehoud jegens de door het Hof te benoemen functionaris verschaft Popovic zichzelf een argument voor verdere training van de besprekingen over Brcko.

De Bosnische premier Muratovic heeft Joegoslavië opgeroepen de betrekkingen met zijn land zo spoedig mogelijk te normaliseren. Hij onderstreepte dat zijn regering bereid is nauwe economische banden met het buurland aan te gaan. Met deze oproep wil Muratovic inspelen op de wrijvingen tussen de Bosnische Serviërs en Joegoslavië. Kennelijk hoopt hij dat de spanningen tussen Milosevic en Karadzic dermate diepgaand zijn dat Milosevic door middel van een erkenning van Bosnië-Herzegovina afstand wil nemen van het streven naar soevereiniteit van de Bosnische Serviërs. Betwijfeld moet worden of Milosevic c.s. daartoe bereid zouden zijn, omdat dit zou leiden tot nieuwe beschuldigingen van extreem-nationalistische zijde dat Milosevic afbreuk doet aan de gezamenlijke Servische zaak.

De oproep van Muratovic kan niet los worden gezien van de spanningen tussen Moslims en Kroaten in Bosnië-Herzegovina. Immers, als deze spanningen verder zullen oplopen, zullen ook de mogelijkheden van

[REDACTED]

de Moslims voor economische samenwerking met Kroatië verder onder druk komen te staan. In die context zou het voor de Bosnische Moslims van belang kunnen zijn de mogelijkheden voor economische samenwerking met Servië te onderzoeken. Overigens zouden zij in dat geval afhankelijk zijn van de Bosnische Serviërs, die de gehele grensstreek met Servië beheersen.

De burgemeester van Bugojno, een Moslim, heeft tegenover de EU-waarnemersmissie (ECMM) verklaard dat recente aanslagen op Kroatische woningen in de stad zijn uitgevoerd door Kroaten. Doel daarvan zou zijn de Moslims uit Bugojno te verdrijven en daardoor een geografische verbinding tot stand te brengen tussen de Kroatische enclaves in centraal-Bosnië en het Dalmatisch-Kroatische achterland. Bugojno ligt aan een knooppunt van wegen die de belangrijkste "Kroatische" steden in het zuiden (Mostar, Livno) verbinden met de centraal-Bosnische Kroatische enclaves (m.n. Vitez). Om die reden lijkt het weinig twijfel dat de Kroaten Bugojno onder controle willen krijgen. Het is echter niet zeker dat zij om die reden "Kroatische" woningen en winkels in de stad hebben aangevallen. Meer voor de hand ligt dat het hier represailles van Moslim-zijde betreft voor de vervolging van Moslims door Kroaten in andere steden in de regio (b.v. Jajce). In ieder geval zijn zowel de beschuldigingen van de burgemeester (die vermoedelijk vooral bedoeld zijn om de verantwoordelijkheid van de Moslims te ontkennen) als de aanslagen zelf illustratief voor de groeiende spanningen en het wantrouwen tussen beide bevolkingsgroepen.

De commissie die onder OVSE-auspiciën toezicht houdt op de aanstaande verkiezingen heeft in Cazin de eerste zeven leden van de Bosnische regeringspartij SDA van de verkiezingslijst geschrapt. Onderstreept werd dat deze beslissing verband hield met de aanslag op ex-premier Silajdzic in Cazin op 15 juni. In een reactie hierop verklaarde de SDA dat er geen bewijs voor de betrokkenheid van SDA-leden bij de aanslag was. De partij van Silajdzic (SBIH) verklaarde daarentegen dat de straf veel te mild was. Silajdzic is begin dit jaar uit de SDA gestoten als gevolg van meningsverschillen met president Izetbegovic, de leider van de SDA, over de te volgen koers en de implementatie van Dayton. Silajdzic stelde dat Izetbegovic's aanvaarding van "Dayton" neerkwam op aanvaarding van de opdeling van Bosnië-Herzegovina. Sindsdien heeft Silajdzic gepleit voor een niet op etnisch-nationalistische leest geschoeide politiek. Aanvankelijk werd betwijfeld of het om méér ging dan een optische breuk, bedoeld om minder nationalistisch gezinde kiezers aan te trekken in een (zogenaamd) nieuwe partij, maar indien inderdaad SDA-leden voor de aanslag op Silajdzic verantwoordelijk zijn geweest, wijst dat erop dat er wel degelijk sprake is van een echte breuk.